

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА I
БРОЈ 1

Примљено на VI скупу Одељења језика и књижевности
од 18. јуна 2013. године, на основу рецензија академика
Наде Милошевић Борђевић и академика *Предрага Пипера*

Уредник
дописни члан
МИРО ВУКСАНОВИЋ

БЕОГРАД
2013

сарадње међу установама, часописима и појединцима на пољу проучавања граматичке структуре словенских језика. Српска славистика од почетка има представника у Граматичкој комисији. Две деценије то је била академик Милка Ивић, а од 2008. године и председник Међународне граматичке комисије је из Србије.

Радови објављени у зборнику *Граматика и лексика у словенским језицима* су изразито разноврсни и проблемски, и према теоријским оквирима у којима су ти проблеми разматрани, а и према језичкој грађи на којој су анализирани. У оквиру те разноврсности уочава се њихова груписаност око предмета појединих научних пројеката чији су представници учествовали на међународном симпозијуму *Граматика и лексика у словенским језицима*, што је посебно видљиво у другом делу зборника, који такође сведочи да у српској лингвистици поред већ реномираних слависта на научну сцену излазе представници средње и млађе генерације са респектабилним научним радовима.

Посматрано у целини, зборник *Граматика и лексика у словенским језицима*, поред тога што садржи обиље актуелних и оригиналних идеја о најновијим проучавањима граматике и лексике, те стога може бити врло подстицајан за будућа истраживања у тој области, и код нас и у свету, сведочи и о одржавању чврстих научних веза у области славистике и лингвистике под кровом САНУ и Матице српске.

СРЕТО ТАНАСИЋ

Зборник *Граматика и лексика у словенским језицима* доноси радове с међународног научног симпозијума који је под тим називом одржан у Новом Саду и Београду од 14. до 16. септембра 2010, у организацији Матице српске и Института за српски језик САНУ, у сарадњи с Комисијом за проучавање граматичке структуре у словенским језицима при Међународном комитету слависта. То је последњи у низу скупова међународног значаја или скупова с међународним учешћем које је Институт последњих година успешно организовао у сарадњи с неком од наших угледних институција, а најчешће са Српском академијом наука и уметности. Зборник својим садржајем и структуром одражава организацију самог скупа. У првом делу зборника су радови који су прочитани у оквиру Комисије за проучавање граматичке структуре у словенским језицима при МКС. У другом делу су (с једним изузетком) радови које су прочитали сарадници на пројектима Матице српске и Филозофског факултета из Новог Сада и Института за српски језик САНУ. У првом делу објављено је осамнаест радова, док други део доноси двадесет осам радова. Објављивањем овог зборника ми смо учинили трајно доступним радове који су читани на овоме скупу. Зборник готово

у целини одсликава рад скупа. Кажем готово у целини јер своје радове није доставило неколико учесника симпозијума.

Како се о радовима из првог дела зборника више говори у посебном прилогу, у наставку ћу се нешто посебније задржати на другом делу овог зборника, где су објављени радови сарадника на пројектима, дакле радови наших домаћих професора и научника.

Четрнаест колега из Новог Сада написало је тринаест радова. Ти радови су настали у оквиру два научна пројекта Филозофског факултета у Новом Саду: „Историја српског језика” и „Стандардни српски језик: синтаксичка, семантичка и прагматичка истраживања” (2006–2010). У овој прилици није могуће коментарисати те радове; морамо се задовољити помињањем њихових аутора: Миливој Б. Алановић, *Основни принципи синтаксичко-семантичке валентности каузативно-манипулативних глагола*, Ивана Н. Антонић, *Клаузе с нултим везником*, Нада Л. Арсенијевић, *О принципу егоцентризма у српском језику*, Вера М. Васић, *Дискурсна и метатекстуална кондиционална клауза у српском језику*, Душанка С. Вујовић, *Семантичка и деривациона обележја глагола отежаног кретања*, Јасмина Грковић-Мејџор, *Развој предикативне посесије у српском језику*, Јасмина Н. Дражић, *Семантичка и граматичка обележја речи у лексичким колокацијама у српском језику*, Душанка Н. Мирић, *Изражавање модалности сумње у српском и руском језику*, Слободан Ј. Павловић, *Иконичност у синтаксичкој структури старосрпских надежних система*, Милорад Радовановић и Наташа Киш, *Српски језик и фази логика (у неколико примера)*, Владислава Ружић, *Условљеност граматичко-семантичких обележја фразема српског језика*, Гордана Р. Штасни, *Семантичко-деривациони потенцијал глагола основних физиолошких стања* и Гордана Р. Штрбац, *Синтаксичка и лексичко-семантичка спојивост комуникативних глагола*. Ови радови тичу се различитих питања савременог српског језика, историје српског језика или имају теоријски карактер. Они на леп начин представљају новосадску лингвистичку школу са ауторима који су данашњи њени носиоци, који, дакле, данас представљају ову школу у нашој средини, а заједно с неким другим српским лингвистима репрезентују нашу лингвистику у свету, и са оним млађим, а који су се већ афирмисали у нашој научној и културној средини.

У зборнику се јављају и сарадници са свих пет пројеката који се реализују у Институту за српски језик САНУ: 1. *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника САНУ*, 2. *Етимолошка истраживања српског језика и израда Етимолошког речника српског језика*, 3. *Обрада старих српских писаних споменика и израда Речника црквенословенског језика српске редакције и Српскословенског јеванђељског речника*, 4. *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора*, 5. *Опис и стандардизација савременог српског језика*. У недостатку простора наводимо само ауторе и наслове радова: Марта

Бјелетић, *Резултати и перспективе српске етимолошке лексикографије*, Жарко С. Бошњаковић, *Грамматичке и лексичко-семантичке особине мета-језика у дијалекатском тексту*, Јасна Влајић-Поповић, *Српска етимологија између дијакхроније и дијалектологије*, Дојчил Војводић, *О категоријалној семантици каузално условљених реченичних структура*, Рајна Драгићевић, *О начинским прилозима субјекатске квалификације*, Радмила Жугић, *Лексикографски поступци тумачења семантике изведеница на основу односа творбене основе и творбеног форманта*, Гордана М. Јовановић, *Још понешто о језику Хиландарског типика*, Ивана В. Лазић-Коњик, *Параметри за семантичку класификацију глагола са значењем човекова постојања*, Биљана Марић, *Употреба девербативних и деадјективних именица као допуна одређених типова предиката*, Марина М. Николић, *Нетипична средства за изражавање категорије степена у савременом српском језику*, Ђорђе Оташевић, *Антипословице и њихова лексикографска обрада*, Јованка Ј. Радић, *Нацрт категоријално-елементарне организације заменичког система у српском језику (систем категорија и елемената)*, Стана Ристић и Ненад Ивановић, *Предлог за модернизацију рада на речнику САНУ*, Срето Танасић, *Везничка и прилошка употреба спојева **тек што, само што, таман што** и гошћа из Русије: Алина Ј. Маслова, Језичка реализација извињења у руском и српском језику.*

Радови које су поменути аутори објавили у овом зборнику баве се различитим питањима српског језика, на дијакхроном и синхронном плану и на изванредан начин одражавају актуелан тренутак научног деловања у Институту за српски језик САНУ. Види се да то нису само аутори који су стално запослени у Институту САНУ, него су ту и сарадници са београдског Филолошког факултета, али и два сарадника са новосадског Филозофског факултета. Познато је, наиме, да у реализацији пројеката у Институту за српски језик САНУ учествују и наставници са свих државних факултета Републике Србије.

Зборник *Грамматика и лексика у словенским језицима* сведочи о доброј сарадњи српских лингвиста с МКС и славистима из других светских центара. За Институт за српски језик САНУ је част и научна добит што је имао прилику да организује научни скуп у сарадњи с Комисијом за проучавање грамматичке структуре словенских језика при МКС. Тиме смо у својој средини имали прилику да чујемо тако велики број еминентних слависта из већег броја славистичких центара у Европи. Објављивањем овог зборника ми смо учинили трајно доступним радове који су читани на овоме скупу. Будући да је зборник отишао у велики број славистичких центара у свету, то је добра прилика да се и наша лингвистичка наука представи у свету славистике. Институт за српски језик САНУ својим учешћем у организацији овог скупа и објављивању зборника представио се као један од центара лингвистичке мисли и научних активности у Републици Србији. Иако је израда Речника САНУ примарни задатак Института, он је данас и значајна адреса кад су у питању наука о српском језику и организација

научног рада. И овом приликом Институт се показао и као добар организатор великих научних скупова, спреман да своје научне потенцијале удружи с научницима из других наших центара. Овај зборник о томе сведочи, мада су научни потенцијали и делатност Института данас већи и обимнији него што се може видети у овом зборнику.

После овог кратког представљања садржаја потребно је да се вратимо на почетак и кажемо ко су чланови Уређивачког одбора зборника *Граматика и лексика у словенским језицима*. Уређивачки одбор сачињавају научници из земље и иностранства: проф. др Александар Лома, дописни члан САНУ, проф. др Алина Маслова (Русија), проф. др Мотоки Номаћи (Јапан), проф. др Борис Норман (Белорусија), проф. др Мато Пижурца, проф. др Предраг Пипер, дописни члана САНУ, др Стана Ристић, научни саветник, проф. др Срето Танасић, академик Зузана Тополињска (Македонија/Пољска) и проф. др Бранко Тошовић (Аустрија).

Зборник иде у публикације међународног значаја. Мислим да с правом можемо рећи да он то није само по испуњеним формалним захтевима, већ је суштински таква публикација, својим садржајем, списком аутора. Издавачи су, како сте и обавештени, Матица српска и Институт за српски језик САНУ. Припрему за штампу обавила је Београдска књига, зборник је штампала Будућност из Новог Сада.

На крају бих се, у својству уредника зборника, захвалио Библиотеци САНУ и њеном управнику, дописном члану Миру Вуксановићу, што су ставили наш зборник у програм представљања на угледној трибини овог високог дома, препознавши значај који он има у садашњем тренутку српске лингвистике.

СОФИЈА МИЛОРАДОВИЋ

О издавачима и садржају овога зборника, као и о научним центрима и ауторима у њему представљеним, чули сте већ од уважених професора – од председника Организационог одбора међународног научног симпозијума и члана Уређивачког одбора Зборника, др Предрага Пипера, дописног члана САНУ, те од главног уредника Зборника, др Срете Танасића.

Отуда овом приликом желим да поменем неколико прилога из другог дела ове књиге, који – најшире узев – припадају дијахроном плану, те су стога мојим занимањима најближи, али пре свега да кажем само неколико речи о ономе што тему овога зборника (и симпозијума који му је претходио) чини магистралном, те о чему нам она, као таква – трочлана, по себи сведочи.

Осматрајући необично живописан словенски језички *ландшафт*, спомињемо се Исидоре Секулић, која је држала да су говор и језик – *културна смотра народа*. С једне стране, овом је књигом начињен избор нечега што